

MATRICA E REKOMANDIMEVE MBI FORMALIZIMIN DHE KONKURRUESHMËRINË NË SEKTORIN E TURIZMIT			SEKRETARIATI KËSHILLI I INVESTIMEVE Tetor 2018
SHTYLLA	REKOMANDIMI	INSTITUCIONI PËRGJEGJËS	AFATI
I. QASJA STRATEGJIKE	Rekomandim 1. Finalizimi dhe miratimi i Strategjisë për Turizmin. a) Përafrimi i objektivave ndërmjet Ministrisë së Turizmit dhe Mjedisit dhe Ministrisë së Financave dhe Ekonomisë në lidhje me veprimet, masat konkrete dhe agjencitë përgjegjëse për të trajtuar informalitetin në këtë sektor. Konkretisht, përcaktimi i etapave të qarta të formalizimit për të mundësuar objektivin e draft-strategjisë së turizmit: “ <i>Regjistrimi i 80% të akomodimit familjar (dhoma, apartamente, shtëpi) deri në vitin 2022</i> ” ¹ . Përcaktimi i aksioneve dhe metodave konkrete që adresojnë problematikat e formalizimit (identifikimit dhe regjistrimit), mund të bëjnë realist këtë objektiv të strategjisë.	MFE/MTM/DPT	Afatshkurtër
	Rekomandim 2. Forcimi i qeverisjes së sektorit të turizmit në nivel vendor për një politikë sa më të integruar. a) Turizmi është sektor strategjik në nivel kombëtar, megjithatë ai mbetet një <i>shared economy</i> në dimension lokal. Për këtë arsye, autoritetet vendore duhet të jenë më aktive në monitorimin e zhvillimit të sektorit dhe krijimin e dialogut me bizneset në përputhje me detyrat që rrjedhin nga	MTM/BASHKITË	Afatmesëm

¹ Fq. 31 Draft-Strategjia e Turizmit

	ligji nr.93/2015 “Për Turizmin”, në mënyrë që të përfshijnë zërin e tyre në politikëbërje. b) Ngritja e platformave lokale anti-informalitet (fillimisht si projekt pilot) do të nxitë sinergji të reja ndërmjet aktorëve lokale të përfshirë në industrinë e turizmit (shoqata, biznese, institucione, bashki) për të adresuar zgjidhjen e shpejtë të problematikave të formalizimit.	PROJEKT PILOT Gjirokastrë, Korçë (BASHKI- DONATORE)	
	Rekomandim 3. Modeli i biznesit dhe tiparet e informalitetit janë të larmishme sipas tipologjisë së destinacioneve turistike. Duke qenë se informaliteti në sektor është sistemik, sugjerohet që strategjitë e formalizimit mund të specifikohen dhe grupohen sipas tipologjive të mëposhtme: • <i>Grupi 1</i> - formalizimi/regjistrim + kontrolle tatimore për rastet kur industria e ndërtimit në një masë të caktuar është shndërruar në industry turistike, duke dhënë me qira në mënyrë masive apartamente për turistët. Impakti nga humbjet e shkaktuara nga ky aktivitet i paformalizuar në buxhetin e shtetit është i konsiderueshëm (p.sh në qytetet kryesore si Vlora, Durrës, Shëngjin, Saranda etj.) • <i>Grupi 2</i> - regjistrimi i strukturave të vogla akomoduese (të cilat nuk ushtrojnë aktivitet të mirëfilltë ekonomik) vetëm për qëllime të turizmit dhe jo për qëllime fiskale. (p.sh. në destinacionet historike Gjirokastrë, Berat, Korçë). Sidoqoftë këto mikrobiznese duhet të mbeten objekt i inspektimeve nga autoritetet vendore dhe qendrore sa i përket përputhshmërisë së tyre me standardet higjeno-sanitare dhe objekt i asistencës për t’u shndërruar gradualisht në aktivitete ekonomike të mirëfillta. • <i>Grupi 3</i> - formalizimi i aktiviteteve të promovuara nëpërmjet platformave online si Airbnb në qytetet kryesore si Tirana, Durrës etj. nëpërmjet vetëdeklarimit të të ardhurave si të ardhura personale në masën 15% sikurse është bërë me dije nga Udhëzimet Teknike të DPT.	MFE/DPT/Shoqatat e Biznesit në Turizëm, BASHKITË/Dhomat e Tregtisë dhe Industriës	Afatmesëm

	Rekomandim 4. Axhenda e politikave për formalizimin e sektorit të zhvillohet në koherencë më investimet publike lokale apo kombëtare. a) Investime infrastrukture në zona me biznes të regjistruar si psh mbikalimeve në Golem (kushtëzuar me formalizimin e biznesit të zonës); b) Lidhja e bizneseve të formalizuara të zonës së Korçës me rrjetin e gazsjellësit të TAP.	MFE/MTM/MIE/ BASHKITË	Afatmesëm
	Rekomandim 5. Inkurajimi i pagesave elektronike përmes përdorimit të terminaleve POS do të ndikojnë në uljen e ekonomisë së fshehtë në turizëm, do të rrisin pajtueshmërinë e biznesit me tatimet dhe do të kontribuonin në rritjen e transparencës dhe reputacionit të ofertës shqiptare në turizëm, sidomos për të huajt. a) Mënyrat e përballimit të kësaj sfide duhet të jenë objekt diskutimi të mëtejshëm me BSH, bankat e nivelit të dytë dhe MFE-në, me qëllim gjetjen e një zgjidhjeje të pranueshme dhe shmangien e kostove shtesë për bizneset, sidomos për mikro-bizneset. Praktika ndërkombëtare ofron disa masa që mund të ndiqen². b) Përveç sa më sipër, zbatimi në praktikë i rregullave mbi kategorizimin /klasifikimin e strukturave akomoduese, sipas dispozitave të dekretit Nr. 730 datë 20.10.2016 të Këshillit të Ministrave, “Për miratimin e rregullores për kushtet, kriteret, tarifat, afatet dhe procedurën për klasifikimin e strukturave të akomodimit”, të cilat e bëjnë të detyrueshëm përdorimin e POS në hotele/resorte me 4/5 yje, do të ndihmonin në formalizim.	MFE/BSH/Shoqatat e Biznesit në Turizëm /Shoqata Shqiptare e Bankave	Afatmesëm

²1) Detyrimi për të patur në funksion terminale POS për lloje të përzgjedhura biznesesh (p.sh.bizneset e turizmit). Koreja e Jugut njihet për promovimin e transaksioneve elektronike duke zbatuar një gamë të gjerë të mjeteve. Në vitin 2001, pranimi i kartave ishte përcaktuar për të gjitha bizneset me TVSH në vend. Për më tepër, në vitin 2002 Koreja e Jugut vendosi gjoka për refuzimin e kartës. 2) Zbritja e TVSH-së për pagesat elektronike të pranuar nga tregtarët (shembulli i Uruguajit, ku zbritja e TVSH-së prej 2 pikë përqindje për pagesat elektronike të pranuar nga tregtarët është prezantuar kohët e fundit) 3) Incentiva për konsumatorët gjatë përdorimit të terminaleve POS (zbritja e TVSH-së); 4) Incentiva që konsumatorët të pajisen me karta debiti.

II. PËRMBUSHJA E DETYRIMEVE LIGJORE	Rekomandim 6. Identifikimi i të gjitha strukturave akomoduese, siç përcaktohet në Ligjin nr. 93/2015, duke përfshirë edhe apartamentet/vilat dhe bujtinat, të cilat ushtrojnë aktivitet ekonomik në fushën e turizmit, nëpërmjet një fushate të koordinuar midis DPT-së, MTM-së, Njësive rajonale të MTM-së dhe Bashkive. Për një periudhë tranzitore, një zgjidhje që mund të merret në konsideratë është regjistrimi i “thjeshtë” i bujtinave, që ofrojnë shërbime akomoduese në mënyrë rastësore dhe për një periudhë të kufizuar ditësh në destinacionet kulturore/historike, në baza vjetore, si struktura akomoduese me NUIS/ID, por jashtë regjimit të personit fizik për qëllime taksash dhe tatimesh në nivel qendror dhe vendor. Ndërkohë, këto subjekte të jenë objekt i inspektimeve në lidhje me masat kundër zjarrit dhe kushtet higjeno-sanitare.	MFE-DPT/MTM- RAJONE	Afatmesëm
	Rekomandim 7. Klasifikimi i strukturave të akomodimit Zbatimi i dispozitave të Ligjit 93/2015 dhe modaliteteve të përcaktuara me Rregulloren “Për Kushtet, Kriteret, Tarifat, Afatet Dhe Procedurën Për Klasifikimin e Strukturave Akomoduese”, të miratuara me anë të VKM-së Nr. 730, datë 20.10.2016 është domosdoshmëri për të përshtatur më tej masat - sidomos politikat fiskale - për trajtimin e informalitetit në sektor.	MTM	Afatshkurtër
	Rekomandim 8. Identifikimi dhe regjistrimi i strukturave akomoduese të konsiderojë një instrument si psh një “etiketim” të thjeshtë të operatorëve formalë në sektorin e turizmit, që paguajnë rregullisht të gjitha taksat dhe tatimet. Ky etiketim është përdorur në vendet fqinje si Greqia/Kroacia si një masë kalimtare drejt formalizimit të plotë të sektorit. Ky është një hap paraprak deri sa të konsolidohet Regjistri Kombëtar i Sipërmarrjeve turistike.	MTM/MFE	Afatshkurtër
	Rekomandim 9. Ndryshime në Udhëzimin Nr. 24, të datës 02.09.2008, të MFE-së “Për procedurat tatimore” dhe VKM Nr. 96, datë 17.02.2010. Qëllimi i këtyre ndryshimeve duhet të jetë lehtësimi i të bërit biznes dhe gjetja e zgjidhjeve të reja, si p.sh. duke bërë të mundur lëshimin e një “<i>kuponi përmbledhës</i>” të lidhur me një “<i>listë të hollësishme të porositve</i>” për shërbimet që ofrohen në	MFE/DPT/Shoqatat e Biznesit në Turizëm	Afatshkurtër

	strukturat akomoduese, duke e bërë më të lehtë procesin e formalizimit. Këto ndryshime do të përmirësonin administratën tatimore në monitorimin e pajisjeve fiskale, çastin kur lëshohet kuponi etj. dhe do të ofronin një model të përshtatur për bizneset që operojnë në fushën e turizmit.		
III. INSTITUCIONE DHE KAPACITETET ADMINISTRATIVE/TRANSPARENCË DHE NDËRGJEGJËSIM	Rekomandim 10. Përgatitja e një informacioni të konsoliduar, lehtësisht i aksesueshëm për investorët, mbi të gjitha incentivat (e përgjithshme dhe sektoriale) mbi sektorin.	AIDA	Afatshkurtër
	Rekomandim 11. Duke qenë se mungojnë të dhëna të konsoliduara mbi informalitetin në turizëm, mbetet mjaft e rëndësishme që të iniciohet dhe konsolidohet mbledhja e informacionit nga burime të ndryshme të të dhënave - INSTAT, organet tatimore, autoritetet vendore, platformat e prenotimit online etj. për të përditësuar dhe saktësuar bazën e informacionit. MFE dhe administrata tatimore mund të udhëheqin këtë proces të konsolidimit të të dhënave në kuadrin e një grupi pune ndër-institucional.	MFE/INSTAT/DPT /BASHKITË	Afatshkurtër
	Rekomandim 12. Informaliteti nga objektet akomoduese depërton në treg përmes zinxhirit të operatorëve turistikë, të cilët duhet të jenë subjekt i monitorimit dhe inspektimeve të përbashkëta nga DPT dhe Inspektorati i Turizmit, duke siguruar pajtueshmërinë me kërkesat rregullatore dhe fiskale. Shoqatat e biznesit që veprojnë në këtë segment mund të ndihmojnë për identifikimin e proceseve që janë objekte të informalitetit.	DPT/IT/Shoqatat e Biznesit në Turizëm	Afatmesëm
	Rekomandim 13. Zhvillimi i programeve kundër informalitetit për të përgatitur profesionalisht administratën tatimore, por edhe për inspektoratet e ndryshme në nivel qendror dhe vendor, që të monitorojnë përputhshmërinë e tregut. Këto programe duhet të zbatohen në mënyrë efikase, dhe jo vetëm të fokusuar gjatë sezonit turistik pasi aksionet sezonale kanë patur një ndikim negativ tek aktiviteti i biznesit dhe perceptimi i turistëve.	DPT	Afatshkurtër

	Rekomandim 14. Informaliteti në formën e punësimit të paregjistruar, tejkalon atë të moslëshimit të kuponit, sipas raportimeve nga bizneset në anketën e Sekretariatit të KI. Mbështetja e bizneseve nëpërmjet skemave të subvencionimit të kontributeve shoqërore dhe shëndetësore për punonjësit në kontratë minimalisht 1 vjeçare, për pjesën jashtë periudhës së sezonit.	MFE	Vazhdimësi
	Rekomandim 15. Prezantimi i programeve për trajnimin e punonjësve gjatë periudhës jashtë sezonit (përpara të fillimit të sezonit turistik). Kjo do të përmirësojë rekrutimin dhe cilësinë e stafit, sipas kërkesave nga bizneset. Paketat për trajnim në sektorin e turizmit mund të jenë pjesë e një programi të veçantë në Skemën e Qeverisë për Punësim Aktiv.	MFE/MTM	Afatshkurtër
	Rekomandim 16. Kuadri ligjor për praktikantët dhe punonjësit sezonalë duhet të përshtatet me natyrën e kësaj skeme punësimi. Aktualisht, kërkesat për këtë skemë punësimi janë trajtuar në mënyrë të ngjashme me atë të punësuarit me kohë të plotë, duke “imponuar” kosto të panevojshme të punësimit të stafit për skemat e punësimit sezonal ose si praktikantë. Ekziston një diskutim në nivel kombëtar lidhur me përmirësimin e kushteve të angazhimit të praktikantëve për të përvetësuar njohuri gjatë ciklit të arsimit. Shoqatat e biznesit në fushën e turizmit duhet të angazhohen dhe të kontribuojnë në këtë diskutim.	MFE/MTM, Shoqatat e Biznesit në Turizëm, Shkollat Profesionale të Turizmit.	Afatshkurtër
	Rekomandimi 17. Duke qenë se bizneset e vogla dhe të mesme kanë një shkallë të lartë informaliteti, rekomandohet rritja e përpjekjeve për edukimin e tyre fiskal nëpërmjet rolit më aktiv të shoqatave të biznesit në fushën e turizmit për të përcjellë si duhet masat për formalizim nga MFE dhe DPT dhe për të mundësuar trajnime specike fiskale për këtë kategori biznesi.	Shoqatat e Biznesit në Turizëm/DPT/MFE	Vazhdimësi

Matrica e Rekomandimeve *Mbi Formalizimin Dhe Konkurrueshmërinë Në Sektorin E Turizmit* është rezultat i Notës Teknike përgatitur nga Sekretariati i Këshillit të Investimeve. Qëllimi i Matricës është të përmbledhë Rekomandimet dhe Zgjidhjet e propozuara në Notën Teknike. Gjithashtu, Matrica shërben edhe si një Plan i Brendshëm Monitorues i Sekretariatit në mënyrë që të ndjekë zbatimin e Rekomandimeve sipas afateve të mëposhtme:

- **Afatshkurtër** – periudhë nga 1 muaj në 6 muaj.
- **Afatgjatë** – periudhë mbi 1 vit.

Afatmesëm – periudhë nga 6 muaj në 1 vit.

Vazhdimësi

SHKURTIME:

MFE- Ministria e Financave dhe Ekonomisë

MTM-Ministria e Turizmit dhe Mjedisit

MIE- Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë

DPT-Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve

IT-Inspektoriati i Turizmit

BSH- Banka e Shqipërisë